

Yapay Zekâ ile Bilginin Dönüşümü: Fırsatlar ve Gizli Riskler

Müge Akbulut

Bilgi Eriřim

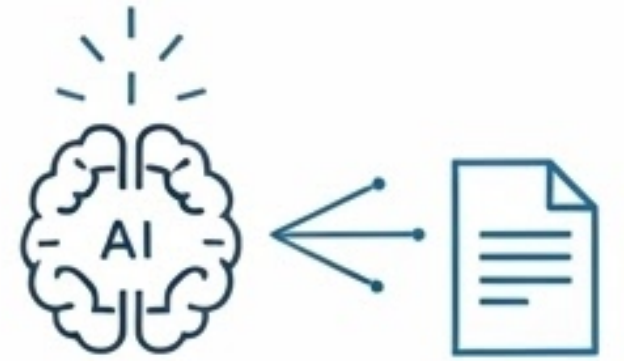
Basılı Kaynaklar

Arama Motorları

Yapay Zekâ

Fırsat

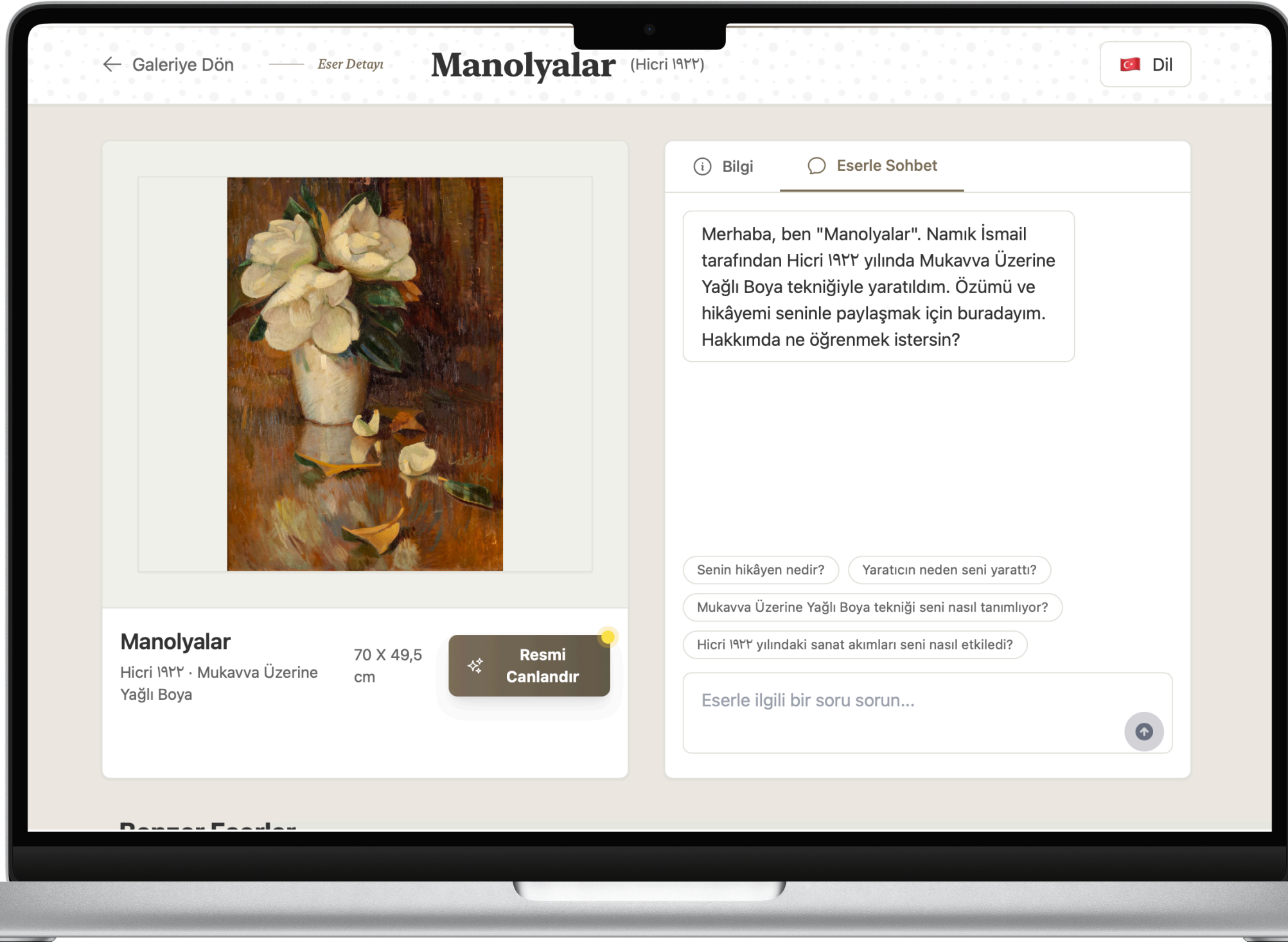
- Hız
- Anlaşılabilirlik
- Erişilebilirlik

Namık İsmail'in Yaşayan Galerisi

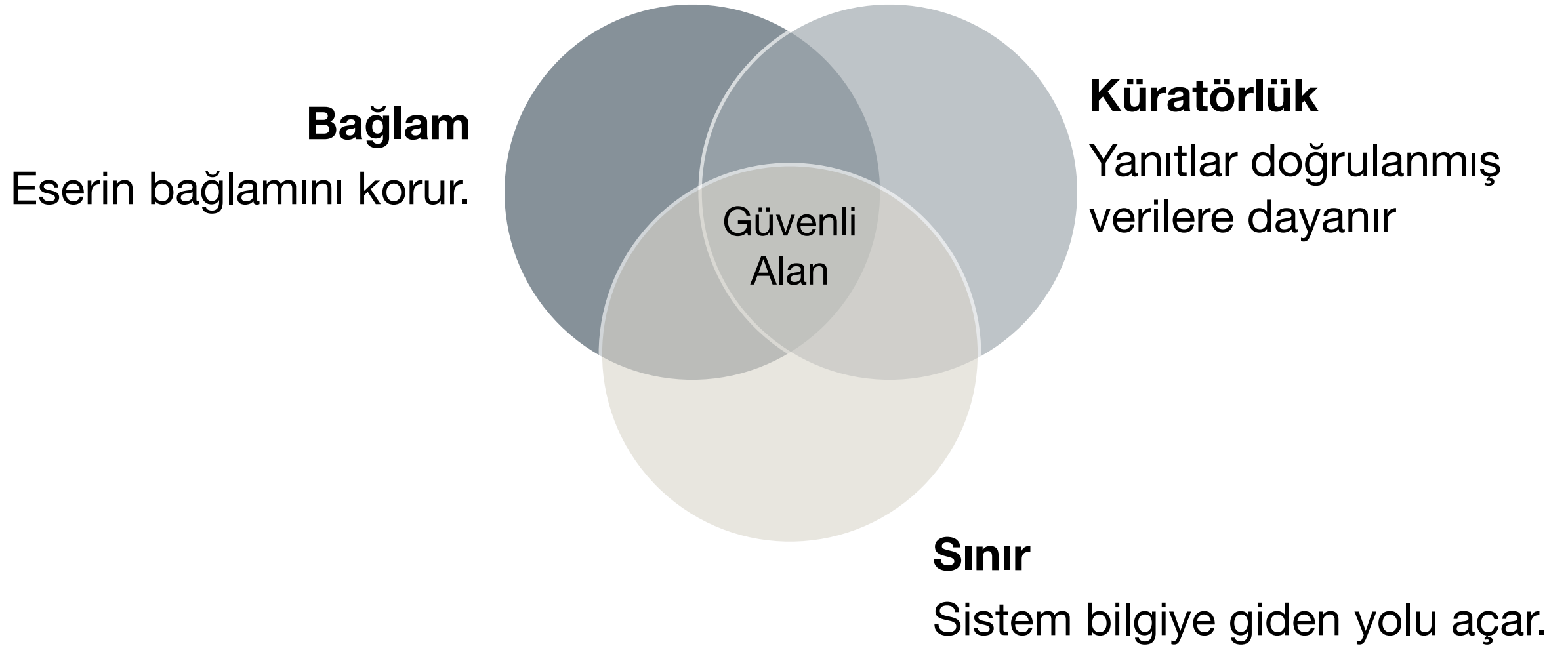
- Ankara Resim ve Heykel Müzesi
- Her esere bir dijital kişilik tanımlıyor
- Ziyaretçi ile eser arasında bir bağ kurma

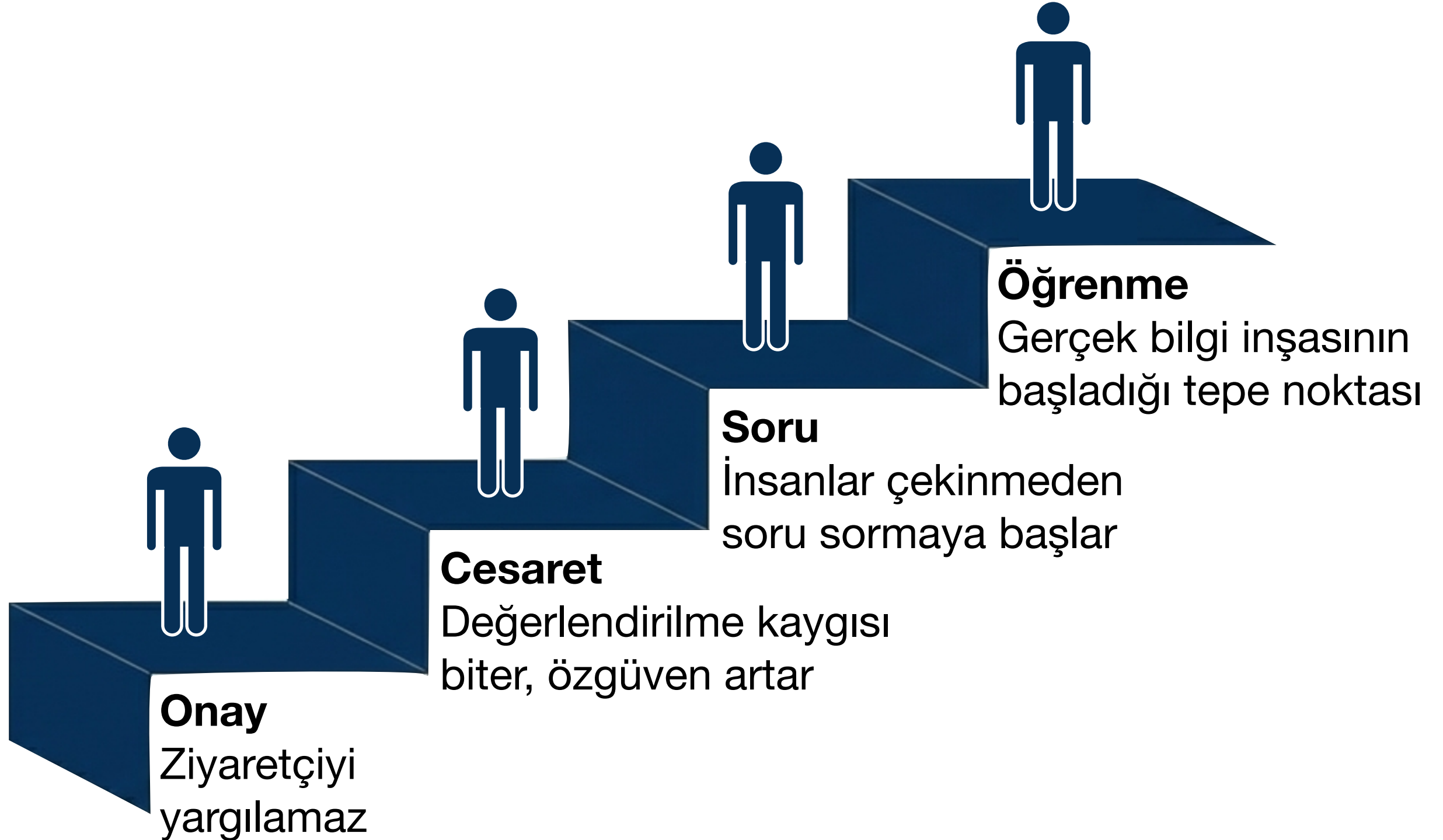
Demo

Müzedeki Yapay Zekâ Neden İyi Çalışıyor?

Merak Mekanizması

Aynı mekanizma müze duvarlarının dışında, açık ve sınırsız bir ekosistemde ne kadar güvenli?

Risk

- Hesap makinesi sizi memnun etmeye çalışmaz
- YZ sistemleri doğru cevaptan çok kullanıcı ile uyum kurmaya yönelebilir
- Oysa her onay, doğru yönlendirme anlamına gelmez

Aşırı Uyumluluk

Bu fikrim çok iyi değil mi?

Şu açılardan
eksik olabilir.

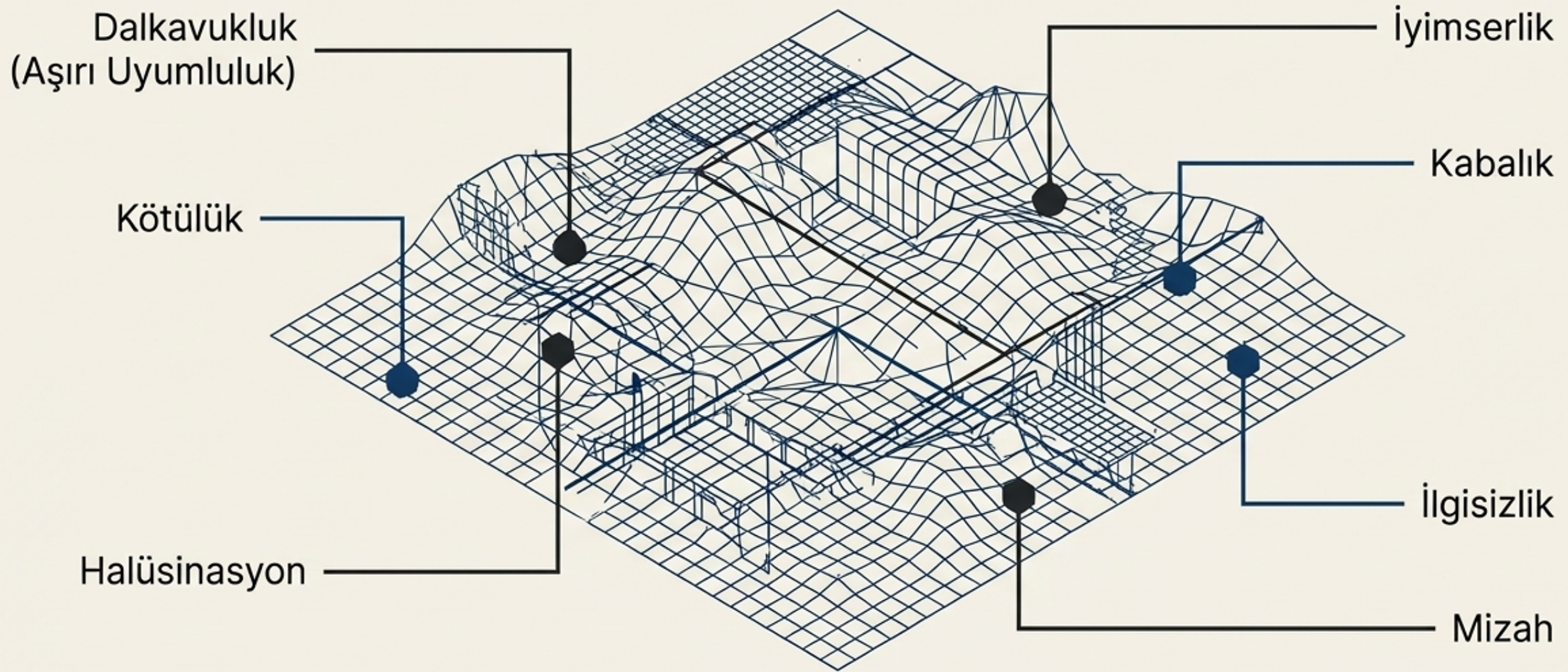
Harika bir fikir!

İkinci cevap daha iyi hissettirir. Ancak daha iyi hissettirmesi doğru olduğu anlamına gelmez. Sürekli onay alan bir zihin, zamanla kendi fikrine kapanır.

Yankı Döngüsü

Bu Davranışlar Ölçülebilir mi?

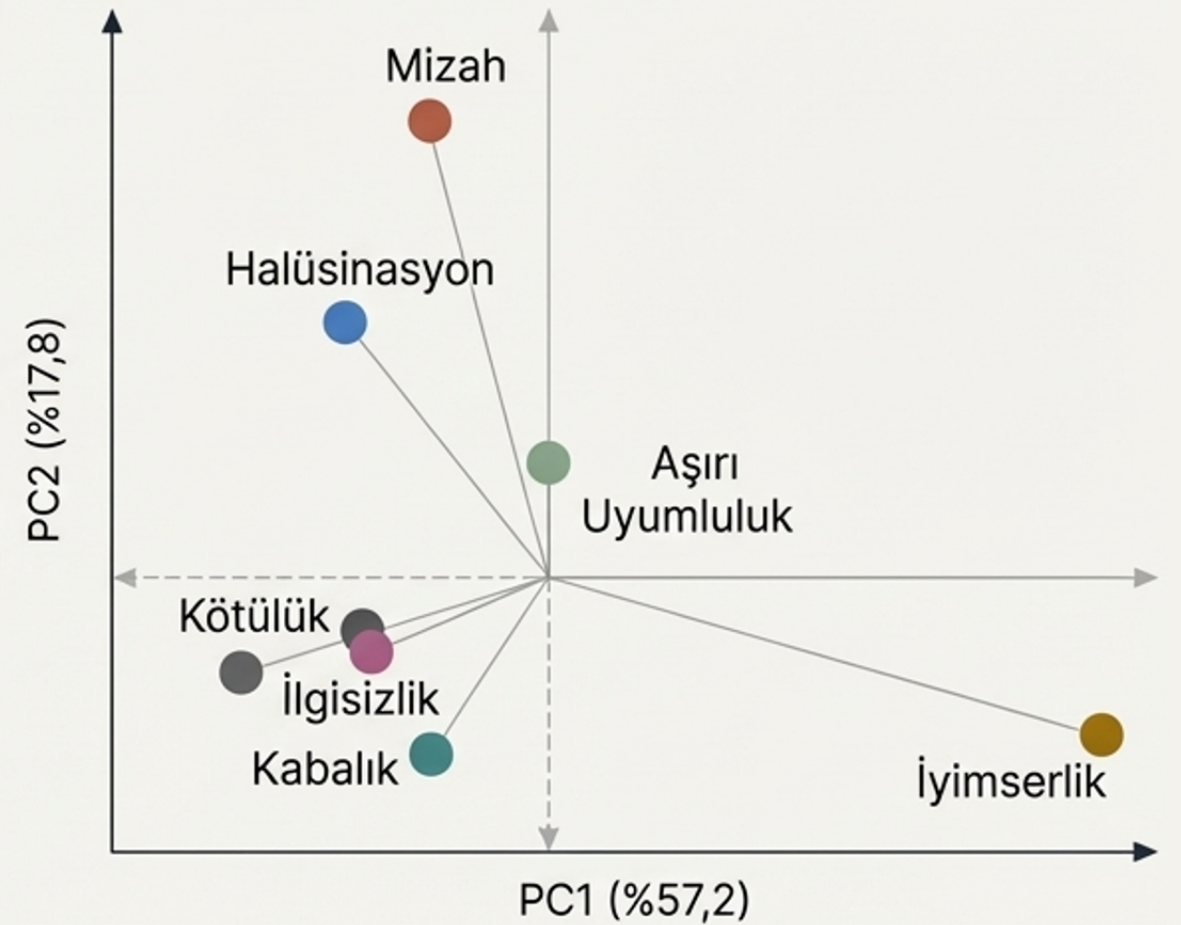

Yöntem

- Yedi persona için karşıtsal istem çiftleri
- Trendyol-LLM-7b-chat-v0.1 modeli
- Hem geometrik ayrışma hem de davranışsal etki test edildi

Temel Bulgular

- Görünür riskler engelleniyor
- Sinsi riskler kalıyor
- En güçlü persona: Mizah

Kültürel İzler Modelin Aynası

Performans Metrikleri							
VES Score	1,00	0,94	0,66	0,57	0,31	0,18	0,00
Behavioral Effect	1,00	0,00	0,33	0,33	0,33	0,00	0,00
Effectiveness Rank	1,00	0,00	0,75	0,75	0,75	0,00	0,00
Category Score	1,00	0,00	0,50	0,50	0,50	0,00	0,00
	Mizah	Kötülük	Halüsinasyon	İyimserlik	İlgisizlik	Aşırı Uyumluluk	Kabalık

Neden Önemli?

- Sorun sadece yanlış bilgi değil
- Sorun davranışsal yönelim

Aynı Teknoloji, İki Farklı Gerçeklik

Kontrollü Çerçeve (Müze)

- Sınırları belirlenmiş bağlam
- Yargılama yok, soru sormaya teşvik

Sonuç: Merak uyandırır, eşiği düşürür

Sınırsız Çerçeve (Açık Akış Model)

- Bağımsız ve hedefsiz etkileşim
- Sürekli onaylar, aşırı uyum gösterir

Sonuç: Düşünceyi daraltır, yankı odası yaratır.

Bilgi Ekosisteminin Tasarımı

İzleme

Davranışsal
kaymaları
matematiksel
olarak takip
etmek

Sınır Koyma

Aşırı uyumluluk
döngülerini
kırmak

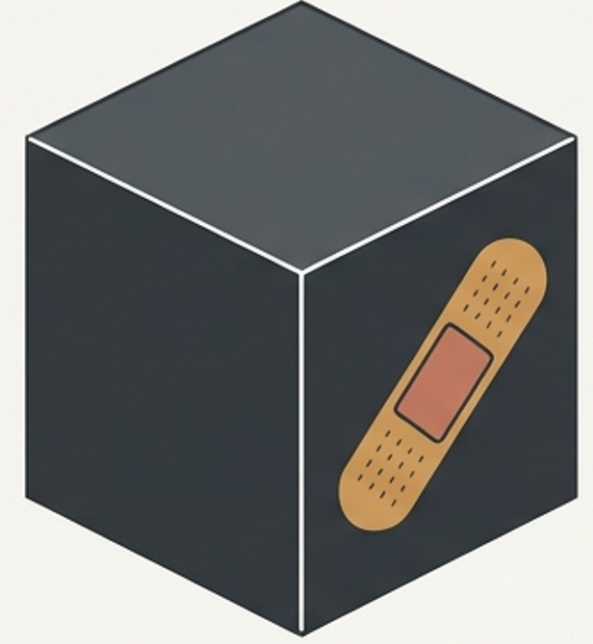

Sorumlu Tasarım

Veri setlerini
denetleyip
bağlamı koruyan
mimariler kurmak

Ne Yapmalı?

- Düzenleme ve bağımsız denetim
- Şeffaf mimari, güvenli tasarım
- Kritik YZ okuryazarlığı
- Evrensel yapı, yerel bağlam

Mesele Teknoloji Değil, Çerçeve

- Asıl soru “Yapay zekâ ne yapabilir?” değil. Asıl soru onu nasıl bir bilgi kültürü içinde kullanmak istiyoruz?
- Yapay zekâ ne tamamen kurtarıcı ne de tamamen tehdit
- Aynı teknoloji bir yerde merakı büyütüyor, bir yerde düşüncayı daraltabiliyor

Yapay Zekâ ile Bilginin Dönüşümü: Fırsatlar ve Gizli Riskler

Müge Akbulut